

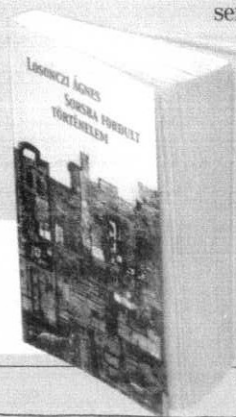
A TÚLÉLÉS ÚTJAI

Emberek csinálják a történelmet, amiképpen ők is szenvedik el. Azonban még a legbölcsebb történelmi művek sem mondanak sokat arról, hogy a nagy emberi színjáték epizodistái, akiket voltaképpen a főszerep illeti meg, miként élik meg a történelem tragédiáit, kataklizmáit. Ezért is állíthatja Losonczi Ágnes Sorsba fordult történelem című nagyszerű könyvében: a múlt század egyik nagy kérdése az volt, hogyan is tudták átélni, túlélni az emberek, a családok az őket sújtó megpróbáltatásokat. Még fogyatékos felsorolása is ijesztő mindazoknak a sorsfordulatoknak, amelyeket a XX. században kellett a társadalomnak elszenvednie: első világháború, polgári forradalom, kommün, ellenforradalom, Trianon, zsidótüldözések, deportálások, második világháború, nyilas uralom, ostrom, hadifogság, vagyonelkobzások, államosítások, koncepciós perek, az 1956-os forradalom utáni megtorlások – és

ne folytassuk. A kiváló szociológus minden elismerésre érdemes munkájából arról kapunk szerfelett erőteljes, kifejező képet, hogy mindezek a félelmetes események miként is tükröződnek az egyes családok, emberek életében. Mégpedig a háromgenerációs családtörténetek alapján, mert-hogy a hetven interjú, a nagyszülők, szülők és gyermekek – valójában tehát mintegy 300 család – életútja átíveli az egész zürzavaros évszázadot.

A beszélgetések arról adnak képet, hányféleképpen történik a történelem akár egy családon belül is. A történetek cáfolhatatlanul bizonyították: e családokban „minden előfordult, ami ez idő tájt előfordult az országban”. Mindenről, amiről korábban nem beszéltek. Feltárultak például azelőtt szegyenletes-

Losonczi Ágnes: Sorsba fordult történelem • 330 oldal • Holnap Kiadó, 2005
• Ára: 3300 forint

nek számító családi titkok, a korábban vöröskatona nagyapáról, aki később csendőr lett, ami segítette későbbi karrierjét, vagy az apáról, aki nyilasból lett kommunista, majd '56-ban szabadságharcos, akit börtönbe csuktak.

Arra is választ kaptunk, mikor, miről kellett hallgatni, illetve miről volt hasznos beszélni. Meg az is kiderült: a rendszerváltás ugyan meghozta a szabad beszéd idejét, ám a megkönnyebbülés nem vált általánossá. Sokan mást vártak, mint amit kaptak. Mivel pedig minden család elszenvedett sérelmeket, még igazságot szolgáltatni sem sikerült az új politikai erőknél az elkövetett bűnökért, nem-hogy kárpótlást nyújtani az elviselt veszteségeikért. Ezért a traumák akár még harmadízigen is tovább élnek. S ugyan „a múltat be kell vallani”, ám mivel a múlttal való belső küzdelem mindmáig elmaradt, nincs válasz arra, hogy ki, mit, mikor, kinek valljon be.

KOVÁCS DÉNES